

การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ*

SOCIAL JUSTICE STRATEGIC PLANNING BY THE GOVERNMENT AGENCY

วิภาวี คุปติมาลาธร

Vipavee Cuptimalatol

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social Development Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: vipavee@live.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ 2) ศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ และ 3) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เปรียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 28 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐการสร้างความเท่าเทียมกันเสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรม
2. กระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
3. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายสาธารณะ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยรัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น ท่วมเท พัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยหลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; ยุติธรรมทางสังคม; หน่วยงานของรัฐ

*Received July 7, 2022; Revised July 11, 2022; Accepted November 1, 2023

ABSTRACT

The main objectives of this research are as follows: 1) to study social justice strategies by the government agency, 2) to study the process of social justice strategic planning by the government agency, and 3) to analyze strategies and results of social justice promotion by the government agency. The qualitative research methodology was carried out in this study. Data were collected by interviewing the 28 key informants through in-depth interviews and focus group discussions. Descriptive analysis and descriptive presentation were employed for data analysis.

The research results were concluded as follows:

1. The social justice strategies by the government agency indicated that they ensure the fundamental rights and liberties of the people, protect human dignity, reduce the inequality gap, and increase equality in society as stipulated in constitutional law. The project-based plans and social justice promotion activities by the government agency are to reduce inequality and create fairness in all dimensions.

2. The process of social justice strategic planning by government agency revealed that strategic planning for social justice promotion of government agency and strategic planning for community organization development institutions are developed under the 20-year national strategy,

3. The analysis strategies and results of social justice promotion by the government agency exposed that national strategies and public policies for the administration of state affairs will go in the same direction, have clear goals, see the same picture, reduce redundancy in the work of each agency, provide the public with access to the justice process, make people equal adhere to the national strategy on creating opportunities and social equality, strive to develop the country for the benefit of society with virtue and professional academic principles, good governance, sufficiency economy concept, the principles of the SDGs, and collaboration with various sectors on the basis of curing suffering and improving happiness for the people.

Keywords; Social Justice; Strategic Planning; Government Agency

บทนำ

สำหรับประเทศไทย เรื่องของการสร้างความยุติธรรมทางสังคมนั้น เริ่มเห็นแนวทางในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ได้จากการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้มีการนำมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 โดยบัญญัติไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ได้วางหลักไว้อย่างกว้างว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน” และ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา

การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” แม้ว่าจะวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่ในเมื่อไม่มีกฎหมายมารองรับในบางเรื่องจึงมีการละเมิดจนเกิดผลเสียต่อการปกครอง นับแต่นั้นเป็นต้นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จึงคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นประการสำคัญเสมอมา เพราะมองว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาบัญญัติไว้ จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีการนำเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมาบัญญัติไว้ในหมวด 3 มาตรา 25-49 (พงษ์ธวัชณ์ บุญพิทักษ์, 2560) ว่าด้วยเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่ประชาชนจะได้รับในเรื่องของความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข และสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องทุกข์ เสรีภาพในการชุมนุม และการตั้งพรรคการเมือง สิทธิอนุรักษ์ฯ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชน และสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ความรุนแรงที่สำคัญอย่างต่อเนื่องทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ความยุติธรรมทางสังคมเป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับสังคมไทยที่จะต้องทำความเข้าใจ และรื้อถอนรูปแบบความคิดเดิมที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม เพื่อที่จะเกิดการยอมรับความแตกต่างที่มีอยู่ภายใต้ปัจเจกบุคคล และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนโลกทัศน์ในการมองความยุติธรรมทางสังคมให้ชัดเจนมากขึ้นจำเป็นจะต้องพิจารณาประเด็นของความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางสังคม แม้ว่าความเหลื่อมล้ำอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจ และเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งจะโทษผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้ เพราะสังคมเปิดโอกาสให้เกิดความเหลื่อมล้ำมาตั้งแต่แรก ซึ่งในท้ายที่สุดได้นำภาพมาสู่การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีสถานะแตกต่างกัน การชุดรีดเอารัดเอาเปรียบบุคคลที่อยู่ในสถานะต่ำกว่า การยอมจำนน รวมไปถึงการลุกขึ้นมาเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากสังคมดังที่ได้พบเจอบ่อยครั้งในเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน

แม้ว่าในช่วงระยะหลังมานั้นสังคมไทยจะประสบความสำเร็จในด้านการลงทุนการค้ากับต่างชาติมากยิ่งขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรมการผลิต เครื่องมือและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ฯลฯ จนกลายเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศทั่วโลกก็ตาม โดยการพัฒนาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ถือเป็นเพียงการพัฒนาจากภายนอกที่ถูกผลิตสร้างขึ้นมานำมาเป็นข้อกล่าวอ้างในการมองสังคมไทยว่าเป็นสังคมที่เจริญแล้ว ประชาชนทุกคนล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการร่วมพัฒนาประเทศ รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ก็เพิ่มมากขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมากส่งผลทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างรวดเร็วจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลก แต่ในความเป็นจริงแล้วปัญหาความยุติธรรมอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างทางรายได้ การเลือกปฏิบัติและปัจจัยอื่น ๆ ก็ยังคงเกิดขึ้นในสังคมไทยเสมอมา เพียงแต่ปัญหาความยุติธรรมทางสังคมเหล่านั้นกำลังถูกกลืนกลาย และปกปิดจากภาพของการพัฒนาทางวัตถุที่ถูกฉาบไว้ภายนอกเสียมากกว่า

เมื่อพูดถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขของไทยยังมีบางประเด็นที่ต้องทบทวนให้เกิดความเข้าใจในทางวิชาการและข้อเท็จจริงให้ตรงกันเสียก่อน โดยเฉพาะในเรื่องความยากจน ความเหลื่อมล้ำความเป็นธรรม โดยสำหรับประเด็นของความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ส่วนใหญ่มักเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส ซึ่งโอกาสในที่นี้คือโอกาสในการเข้าถึง ต่อรอง และจัดการ

ทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งภาพรวมการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาเราสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง และประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคม และสาธารณูปโภคอันเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีความไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในกลุ่มและพื้นที่ต่าง ๆ เช่น คนในเมืองกับชนบทยังมีช่องว่างในการเข้าถึงบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมทั้งการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มประชากร เฉพาะในสังคมที่ยังไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทย จากสภาพปัญหาดังกล่าว อาจสรุปรูปแบบของความเหลื่อมล้ำในภาพรวมได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1. ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ 2. ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส และ 3. ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ (พลเดช ปิ่นประทีป, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย จากข้อมูลของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เรื่องวาระปฏิรูปที่ 7 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม) รายงานประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้ 1. บทบัญญัติของกฎหมาย 1. ผู้ร่างกฎหมาย ไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบของกฎหมายที่เสนอยังเป็นรูปธรรม ขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายทำให้กฎหมายไม่เหมาะสม ขาดความชัดเจนทั้งโดยลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ 2. กฎหมายล้าสมัย ไม่ครอบคลุมสภาพปัญหา ไม่ชัดเจนมีความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันเอง ขาดความเชื่อมโยงและกฎหมายเข้าใจยากก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและการนำไปบังคับใช้ 3. กฎหมายบางฉบับสร้างภาระแก่ประชาชนและผู้บังคับใช้กฎหมายเกินสมควร 2. ผู้บังคับใช้กฎหมาย 1. การบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับผู้รักษาการตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่ใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมาย 2. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ตนเองบังคับใช้อย่างแท้จริง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผล 3. ไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ 4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการประสานงานกันหรือปฏิบัติให้สอดคล้องกันในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่มีการบูรณาการ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย 1. ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย 2. มีความรู้เรื่องกฎหมายแต่ไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมาย 3. มีความรู้เรื่องกฎหมายแต่ไม่เคารพกฎหมายและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย ประกอบกับข้อมูลจากโครงการศึกษาวิจัยทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (พัชรา สินลอยมา, 2557)

จากปรากฏการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นการชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้ขาดความยุติธรรมทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจบนโครงสร้างที่ขาดความยุติธรรมทางสังคมนั้นจะยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมทางสังคมเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและเป็นธรรม แต่ภารกิจดังกล่าวรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืน เพราะหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการที่ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับประชาชนด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชนของตนเอง รัฐจึงต้องดำเนินการให้ประชาชนได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ในลักษณะการร่วมคิด ร่วม

วางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลจากการดำเนินงาน โดยภาครัฐจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ในการที่จะส่งเสริมให้สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ช่วยให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม เพราะการเข้าถึงความยุติธรรมทางสังคมเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการทำใหเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) บรรลุผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ
2. เพื่อศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย ดังนี้ กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพฯ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพฯ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน กรุงเทพฯ และเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ จำนวน 20 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ประกอบด้วย เอกสารวิชาการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม จากผู้ที่มีความรู้ ความสนใจ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เพื่อหาข้อมูลความรู้ที่จะนำมาสังเคราะห์ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ มุ่งเน้นการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงมหาดไทย ผู้ทรงคุณวุฒิสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันพระปกเกล้า ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชน และนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แบบสนทนากลุ่ม เป็นแบบที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยนักวิชาการ นักยุทธศาสตร์ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ที่มีความรู้ความสนใจเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ โดยร่วมกัน รับฟัง วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการนำเสนอทางเลือกในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และผู้ใช้งาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กรภาครัฐ นักกฎหมาย นักวิชาการ สถาบันศึกษา โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่ม รวมถึงเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในส่วนต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประเภทการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยจะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การถามซ้ำ หรือให้ยกตัวอย่างโดยอาศัยแนวคำถามที่สร้างขึ้น และใช้คำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูล ให้ผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองอย่างลึกซึ้งและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ระยะเวลาในการให้สัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นทางเลือกในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและถอดบทเรียน ด้วยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล จับประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเรียบเรียง ตรวจสอบความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกันนำเสนอรายงานแบบพรรณนา

เชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) และรูปภาพประกอบเหตุการณ์เพื่อยืนยันประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์ตามความเหมาะสม โดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยาย จากผลการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ แล้วนำข้อมูลไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม โดยหน่วยงานของรัฐ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

สภาพและสถานการณ์ของการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐโดยภาพรวมการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งคนรวยอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่าการใช้บริการของภาครัฐ ในขณะที่บางคนแม้จะเข้าถึงบริการสาธารณะก็อาจจะไม่มีโอกาสหรือมีน้อย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งมักจะเกิดปัญหาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมือง ข้าราชการบุคคลที่มีชื่อเสียง จนกลายเป็นปัญหาความยุติธรรมแบบสองมาตรฐาน สถานการณ์ของการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ค้ำครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนตามโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยยังขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในภาพรวม มีลักษณะนำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินไปจนสมควรกระบวนการยุติธรรมไทยยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การคุกคามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและพยานเท่าที่ควร ขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน แนวทางการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน กระบวนการยุติธรรมเปิดช่องทางให้ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นและข้อร้องเรียนร้องทุกข์ต่าง ๆ หลายช่องทางทั้งการเดินมาติดต่อด้วยตนเอง การส่งจดหมาย การแจ้งทางโทรศัพท์หรือโทรสารและผ่านระบบเว็บไซต์ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรมและของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม

2. กระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน การนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุกระบวนการขับเคลื่อนการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม มีกระบวนการขับเคลื่อนโดยจัดให้มีระบบและ

กลไกให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและครอบคลุมให้ครบทุกกลุ่ม การติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการติดตามเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณและได้บรรจุไว้ในแผนการ การติดตามและประเมินผลจากตัวชี้วัดของแผนกิจกรรมและโครงการนำมาวิเคราะห์ที่ต้องตอบโจทย์เป้าหมายของแผน เป้าหมายของยุทธศาสตร์ แล้วนำกลับมาแก้ไขกร่างกระบวนการจะทำให้ชัดเจน ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม โดยในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีจุดเน้นให้กระบวนการยุติธรรมทั้งกระบวนการเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้

3. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือฐานคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ใช้แนวคิดหลักจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายสาธารณะ ประโยชน์คือการบริหารราชการแผ่นดินก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจนเห็นภาพตรงกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น พยายาม พัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมืออาชีพ หลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่พี่น้องประชาชน ผลลัพธ์หรือองค์ความรู้ของหน่วยงานคงต้องมองไปถึงการยกระดับคุณภาพทางสังคมให้ทั่วถึงและครอบคลุมประชากรทุกเพศภาวะและทุกช่วงวัย และการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทย จะช่วยก่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคมและนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่ลดลงได้อย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับประชากรทุกกลุ่ม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

สภาพและสถานการณ์ของการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐโดยภาพรวมการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งคนรวยอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่าการใช้บริการของภาครัฐ ในขณะที่บางคนแม้จะเข้าถึงบริการสาธารณะก็อาจจะไม่มีโอกาสหรือน้อย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งมักจะเกิดปัญหาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมือง ข้าราชการ บุคคลที่มีชื่อเสียง จนกลายเป็นปัญหาความยุติธรรมแบบสองมาตรฐาน สถานการณ์ของการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนตามโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรมเปิดช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นและข้อร้องเรียนร้องทุกข์ต่าง ๆ หลายช่องทางทั้งการเดินมาติดต่อดด้วยตนเอง การส่งจดหมาย

การแจ้งทางโทรศัพท์หรือโทรสารและผ่านระบบเว็บไซต์ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรมและของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษิตา สังข์แก้วและคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างคามยุติธรรมทางสังคม กรณีศึกษาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตากและจังหวัดตราด” ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบการพัฒนานโยบาย ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการนโยบายโดยระบุความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา และพัฒนาสิทธิและความสามารถในการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และการพัฒนาเนื้อหา นโยบาย โดยสร้างความเสมอภาคของโอกาสการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา และสร้างความสอดคล้องของระดับนโยบาย กติกาสากล กับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ นโยบายต้องมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อหลักการการสร้างคามยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา

2. กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน การนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุกระบวนการขับเคลื่อนการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคม มีกระบวนการขับเคลื่อนโดยจัดให้มีระบบและกลไกให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและครอบคลุมให้ครบทุกกลุ่ม การติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการติดตามเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณและได้บรรลุไว้ในแผนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครกร ไชยพงษ์และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนายุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนางานยุติธรรมชุมชนของศูนย์ยุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก มีแนวทางคือ การผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง การนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ การส่งเสริมและสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกระทรวงยุติธรรมกับชุมชน ให้มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมาจากประชาชนมากกว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักที่มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดี ส่งเสริมและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนมากขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือฐานคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ใช้แนวคิดหลักจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายสาธารณะ ประโยชน์คือการบริหารราชการแผ่นดินจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน เห็นภาพตรงกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น ทุ่เม พัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมีอาชีพ หลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ

SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่พี่น้องประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล พินิจ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความยุติธรรมในสังคม” ผลการวิจัยพบว่า กระทรวงยุติธรรมมีภารกิจในการดำเนินการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความยุติธรรมแก่ประชาชน ด้วยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทความสำคัญในระดับภูมิภาคเพื่อดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความไม่เป็นธรรมทางสังคมด้วยการพัฒนาแนวคิด “ยุติธรรมชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านกฎหมายและความยุติธรรมแก่ประชาชน เกิดการสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในท้องถิ่นทั่วประเทศ ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจากภาคประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความเป็น “หุ้นส่วน” ระหว่างภาคประชาชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนั้นมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย มีความชัดเจนเหมาะสมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ โดยศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ และวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ มีดังนี้

Model การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม

รูปแบบ Model การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็น Model ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมและความเสมอภาค เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และทำให้เกิดการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนในสังคม องค์ประกอบของ Model ดังนี้

1. ปรับวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้เคารพ และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีความโปร่งใสเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมต้องโปร่งใสเป็นอิสระ และมีการพัฒนาตัวบุคคลอย่างต่อเนื่อง

2. กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครอง มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน มีการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และในการบังคับตามคำพิพากษา

3. เสริมสร้างพลวัตความหลากหลาย บูรณาการด้านกระบวนการยุติธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความเสมอภาคในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยการคุ้มครอง ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรม

4. ส่งเสริมพัฒนาระบบการสืบเสาะและการสอดส่องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเสริมสร้างความโปร่งใสและพลวัตของกระบวนการยุติธรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในการเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

5. กำหนดให้การรวบรวมและการพิสูจน์พยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก อำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใส และประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว

6. ยกระดับมาตรการตรวจสอบการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการยกระดับความโปร่งใสในการใช้อำนาจกับประชาชนและการแต่งตั้งโยกย้ายบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

7. พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญาเพื่อลดทอนความเป็นโทษทางอาญาที่ไม่จำเป็นโดยสร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้ต้องโทษกลับคืนสู่สังคม โดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการบังคับโทษ และการพัฒนาระบบคุมประพฤติในชุมชน

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐนำไปปรับใช้ในองค์กรที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมของท้องถิ่น โดยเริ่มต้นจากกำหนดยุทธศาสตร์โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ รวมถึงเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จ แล้วนำมาเป็นกระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ที่สำคัญอีกประการหนึ่งต้องส่งเสริมให้มี

กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างโอกาส ยึดความเป็นกลางของหน่วยงานรัฐ ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน และใช้กฎหมายด้วยความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในองค์กรที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยตรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาศึกษาความเข้าใจและการนำแนวทางการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมไปใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและนำข้อมูลไปใช้เป็นกรณีศึกษาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเรื่องความยุติธรรมทางสังคมในประเด็นเจาะลึกให้เกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- บุชิตา สังข์แก้ว และคณะ. (2562). ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคมกรณีศึกษา พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตากและจังหวัดตราด. *วารสารพัฒนาสังคม*, 21(2), 96-118.
- พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. (2560). *สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2564). “ความเหลื่อมล้ำทางด้านสาธารณสุข: ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ”. สืบค้น 20 มกราคม 2564, จาก แหล่งที่มา: <https://infocenter.nationalhealth.or.th>.
- พัชรา สีนลอยมา. (2557). โครงการศึกษาวิจัยทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทาง อาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.
- วรพล พิณิจ. (2560). บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 6(2), 41-63.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.). (2558). *เรื่องวาระปฏิรูปที่ 7 : การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- อัศครุ ไชยพงษ์ และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนายุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 32(103), 203-216.